

Taflen esbonio – Canllaw cryno i ddefnyddwyr

Tribiwnlys Haen Gyntaf – Siambr Reoleiddio Gyffredinol (Elusennau)

1. Cyflwyniad

Y daflen hon

Bwriad y daflen hon yw cynnig gwybodaeth fuddiol ichi. Nid yw'n fwriad iddi ddisodli'r Deddfau na'r Rheolau ac nid oes iddi rym cyfreithiol. Os nad ydych chi'n siŵr beth yw eich sefyllfa neu'ch opsiynau, fe ddylech geisio cyngor cyfreithiol proffesiynol.

Efallai y bydd yr Uned Pro Bono Genedlaethol (www.barprobono.org.uk) yn gallu'ch helpu gyda'ch achos. Cofiwch, er hynny, nad yw'r Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau) yn cymeradwyo unrhyw sefydliad penodol ac na all argymhell un ichi. Eich dewis chi fydd penderfynu ceisio cyngor ganddynt neu beidio neu benderfynu derbyn y cyngor hwnnw os caiff ei gynnig ichi. Elusen genedlaethol yw Uned Pro Bono'r Bar sy'n paru bargyfreithwyr sy'n barod i wneud gwaith pro-bono â'r rheini sydd ag angen eu help.

Nid oes cymorth cyfreithiol ar gael i dalu am gynrychiolaeth mewn apeliadau tro cyntaf i'r Tribiwnlys Elusennau. Yn wahanol i'r llysoedd, bydd y rhan fwyaf o'r tribiwnlysoedd yn holi'r defnyddiwr er mwyn cael yr wybodaeth berthnasol yn hytrach na dibynnu ar y defnyddiwr i gyflwyno dadl. Mae hyn yn golygu y dylai defnyddwyr y tribiwnlysoedd allu cyflwyno tystiolaeth eu hunain. Felly, ni ddylai fod angen cynrychiolydd cyfreithiol arnyn nhw.

Bydd yr Uwch Dribiwnlys yn gwrando apeliadau ynglŷn â phenderfyniadau'r Tribiwnlys Haen Gyntaf sy'n ymwneud â phwyntiau cyfreithiol, yn ogystal ag ynglŷn â materion penodol sy'n ymwneud ag adolygiadau barnwrol a fyddai wedi cael eu hystyried gan yr Uchel Lys cyn sefydlu'r drefn newydd. Mae cymorth cyfreithiol ar gael ar gyfer cyngor a chynrychiolaeth mewn achosion yn yr Uwch Dribiwnlys sy'n dod dan unrhyw un o'r categorïau hyn, ni waeth beth yw awdurdodaeth y Tribiwnlys Haen Gyntaf. Y rheswm dros hyn yw oherwydd mai i'r Uchel Lys yr oedd yr hawl i apelio o'r blaen. Penderfynir a fydd cymorth cyfreithiol ar gael ar sail y profion modd arferol ac ar sail cryfder achos y ceisydd.

Y Comisiwn Gwasanaethau Cyfreithiol sy'n gweinyddu'r cynllun cymorth cyfreithiol
www.legalservices.gov.uk

Beth yw'r Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau)?

Drwy Ddeddf Elusennau 2006, sefydlwyd Tribiwnlys Elusennau Cymru a Lloegr. Ym mis Medi 2009, fe'i trosglwyddwyd i'r Tribiwnlys Haen Gyntaf dan Ddeddf Tribiwnlysoedd, Llysoedd a Gorfodaeth 2007.

Mae'r Comisiwn Elusennau wedi'i sefydlu drwy'r gyfraith i reoleiddio a chofrestru elusennau yng Nghymru a Lloegr.

Gweinyddir y Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau) gan Wasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd EM, sy'n un o asiantaethau gweithredol y Weinyddiaeth Cyfiawnder. Mae gan y Tribiwnlys Brif Farnwr, sef pennaeth barnwrol y 5 Barnwr a'r 7 aelod arall a benodir gan yr Arglwydd Ganghellor ar sail argymhelliad y Comisiwn Penodiadau Barnwrol.

Yng Nghaerlŷr y mae canolfan weinyddol y Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau). Gellir trefnu gwrandawiadau yn rhywle yng Nghymru a Lloegr.

2. Sut mae'r Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau) yn ymdrin ag achosion?

Gall y Tribiwnlys wneud hyn:

- Gwrando apeliadau yn erbyn penderfyniadau'r Comisiwn Elusennau.
- Mewn ambell achos, gwrando ceisiadau ynglŷn ag adolygu penderfyniadau'r Comisiwn Elusennau.
- Ystyried achosion a gyfeirir gan y Twrnai Cyffredinol neu'r Comisiwn Elusennau ynglŷn â phwyntiau cyffredinol sy'n berthnasol i gyfraith Elusennau.

Sut mae cychwyn apêl, cais neu gyfeiriad?

Yr Apelydd a fydd yn cychwyn Apeliadau a Cheisiadau, drwy anfon hysbysiad o apêl ysgrifenedig at Dîm y Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau) ynghyd â'r holl wybodaeth angenrheidiol. Bydd y Twrnai Cyffredinol neu'r Comisiwn Elusennau, gyda chaniatâd y Twrnai Cyffredinol, yn ffeilio rhybudd cyfeirio gyda Thîm y Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau).

Ymhle ga'i help?

Bydd Tîm y Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau) yn ymateb i ohebiaeth a galwadau ffôn ac yn rhoi cyngor i bobl ynglŷn â'r weithdrefn. Ni all y tîm eich cynghori ynglŷn â chryfder eich achos na sut i'w baratoi. Os ydych chi am gael cyngor fel hyn, dylech geisio help gan gyfreithiwr. Fe allai Cyngor ar Bopeth, neu gyrff cynghori eraill sy'n brofiadol ym maes materion y Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau) fod o help hefyd. Yn ogystal â hyn, mae rhagor o fanylion am yr help sydd ar gael ar y wefan.

A fydd gwrandawriad?

Mae dwy ffordd o benderfynu ynglŷn ag apêl.

Gwrandawriad llafar Gwrandawriad tebyg i wrandawriad llys fydd hwn, ond bydd yn llai ffurfiol. Bydd y tribiwnlys yn penderfynu ynglŷn â'r achos drwy wrando ar yr holl bartïon

yn pledio'u hachos ger ei fron. Fe gaiff y partïon alw tystion ac fe holir y rhain gan y partïon a chan y Tribiwnlys. Mae'n bosibl y bydd y Tribiwnlys yn gofyn i'r tystion sy'n rhoi tystiolaeth dyngu llw ar Lyfr Sanctaidd priodol neu gadarnhau eu bod yn dweud y gwir. Disgwylir i'r partïon gyflwyno sylwadau hefyd - sef esbonio i'r Tribiwnlys pa benderfyniad y dylai ei wneud yn eu barn hwy, a pham. Ar ddiwedd y gwrandawriad, mae'n bosibl y bydd y Tribiwnlys yn cyhoeddi ei benderfyniad ac yn rhoi rhesymau ysgrifenedig wedyn, ond gan amlaf, bydd y Tribiwnlys yn treulio mwy o amser yn meddwl am ei benderfyniad ac yn anfon penderfyniad ysgrifenedig at y partïon o fewn tair wythnos.

Gwrandawriad papur Nid gwrandawriad yw hwn mewn gwirionedd, er mai dyna'r enw a roddir arno. Bydd y Tribiwnlys yn cyfarfod heb fod y partïon yn bresennol ac yn penderfynu ar sail cyflwyniadau ysgrifenedig y partïon hynny. Yna, anfonir y penderfyniad ysgrifenedig at y partïon. Er mwyn defnyddio gwrandawriad papur i benderfynu ynglŷn ag apêl rhaid i'r holl bartïon gytuno i hynny a rhaid i'r Tribiwnlys deimlo'n fodlon y gall benderfynu'n iawn ynglŷn â'r materion dan sylw heb gynnal gwrandawriad llafar.

A oes modd tynnu apêl, cais neu gyfeiriad yn ôl?

Oes. Mae'n bosibl i apelydd dynnu apêl yn ôl drwy anfon rhybudd tynnu-yn-ôl ysgrifenedig at swyddfa'r Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau). Neu, fe gaiff y Comisiwn Elusennau dynnu yn ôl ei wrthwynebiad i apêl, ar ôl i Dîm y Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau) ei dderbyn. Byddai Tîm y Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau) yn rhoi gwybod i'r apelydd am hyn petai sefyllfa o'r fath yn codi gyda'i apêl.

Faint o amser ddylai hyn gymryd?

Nod y Tribiwnlys yw ymdrin â'ch apêl cyn gynted ag sy'n bosibl. Os bydd yr apelydd a'r atebydd ill dau'n cyflwyno'r holl ddogfennau angenrheidiol mewn pryd, a bod y ddau'n gallu dod i'r gwrandawriad ar y dyddiad a bennir gan y Tribiwnlys, mae'n bosibl y bydd modd cael penderfyniad yn gyflymach. Mewn rhai apeliadau, yn enwedig os ydynt yn fawr neu'n gymhleth, mae'n bosibl y bydd partïon yn gweld bod angen sawl mis neu fwy na hynny i baratoi eu hachos ar gyfer gwrandawriad. Nod y Tribiwnlys yw penderfynu ynglŷn ag achosion o fewn 30 wythnos ar ôl i'r Hysbysiad o Apêl gyrraedd.

A oes angen imi gyfarwyddo cynrychiolwyr?

Caiff parti ddewis cynnal ei achos ei hun ac ymddangos ar ei ran ei hun yn y gwrandawriad, neu, caiff ddewis cael cynrychiolydd. Mae rhagor o fanylion am gyngor cyfreithiol ar y wefan.

3. Gwrandawiadau

Lleoliadau

Cynhelir gwrandawriad y Tribiwnlys yn un o ganolfannau gwrandawiadau'r Gwasanaeth Tribiwnlysoedd rywle yng Nghymru neu Loegr. Ein nod yw cynnal y gwrandawriad mewn man sy'n hwylus i'r partïon. Hysbysir y partïon drwy'r post ynglŷn â manylion eu gwrandawriad a'r lleoliad.

Ai gwrandawriad ffurfiol fydd hwn?

Na. Gwrandawiadau anffurfiol yw gwrandawiadau'r Tribiwnlys ac ni fydd aelodau'r Tribiwnlys na'r eiriolwyr yn gwisgo gŵn na wig. Gelwir barnwyr y Tribiwnlysoedd yn 'Syr' neu 'Fadam'. Bydd y gwrandawiadau'n cael eu cynnal yn gyhoeddus heblaw bod amgylchiadau eithriadol. Ar ddiwrnod y gwrandawriad, fe'ch cynghorir i gyrraedd ychydig cyn yr amser a drefnwyd er mwyn ichi ddweud wrth glerc y tribiwnlys pwy ydych chi, ac er mwyn ichi gynefino â'r ystafell lle y cynhelir y gwrandawriad a chael trefn ar y dogfennau. Mae deigram yn dangos patrwm arferol gwrandawriad ar ein gwefan yn www.justice.gov.uk/tribunals/charity/hearings

4. Penderfyniadau

A fydd penderfyniad ysgrifenedig?

Bydd. Mae'n bosibl y bydd y Tribiwnlys yn cyhoeddi ei benderfyniad ar ddiwedd y prif wrandawriad neu efallai y bydd yn dweud y bydd yn anfon y penderfyniad yn nes ymlaen. Os cyhoeddir y penderfyniad ar ddiwedd y gwrandawriad, anfonir copi ysgrifenedig ohono yn ddiweddarach.

5. Apelio Eto

Ga'i apelio yn erbyn penderfyniad y Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau)?

Cais am roi penderfyniad o'r neilltu

Fe gewch chi ofyn i Banel y Tribiwnlys roi ei benderfyniad ei hun o'r neilltu:

- os na chyrhaeddodd dogfen berthnasol i'ch achos mewn pryd i'r panel apêl ei hystyried;
- os nad oeddech chi neu eich cynrychiolydd yn bresennol yn y gwrandawriad; neu
- os ydych chi'n meddwl bod rhyw anghysondeb yn yr achos.

Os ydych chi am ofyn i'r penderfyniad gael ei roi o'r neilltu, rhaid ichi wneud hynny'n ysgrifenedig o fewn 28 niwrnod ichi gael y penderfyniad.

Cais i apelio yn erbyn penderfyniad y Tribiwnlys

Fe gewch apelio i'r Uwch Dribiwnlys ar bwynt cyfreithiol yn erbyn rhai penderfyniadau penodol gan y Tribiwnlys. Serch hynny, rhaid ichi wneud cais i'r Tribiwnlys yn gyntaf yn gofyn am ganiatâd i apelio.

Pan gaiff y Tribiwnlys gais am apêl, bydd yn ystyried yn gyntaf a ddylai adolygu ei benderfyniad ar sail eich rhesymau dros apelio. Mae'n bosibl y cyhoeddir penderfyniad newydd ar ôl cynnal adolygiad, neu efallai y bydd y Tribiwnlys yn rhoi'r hawl ichi apelio i'r Uwch Dribiwnlys ar bwynt cyfreithiol.

Os cewch ganiatâd i apelio i'r Uwch Dribiwnlys

Eich cyfrifoldeb chi fydd cyflwyno'r apêl. Dylech wneud hynny'n ddi-oed oherwydd dim ond mis fydd gennych chi rhwng cael caniatâd i apelio a hysbysu'r Uwch Dribiwnlys ynglŷn â'ch apêl. Mae'r manylion cysylltu i'w gweld isod.

Os gwrthodir caniatâd ichi apelio i'r Uwch Dribiwnlys

Os bydd y Tribiwnlys yn penderfynu nad yw adolygiad yn briodol ac os bydd yn gwrthod eich cais, cewch wneud cais yn uniongyrchol i'r Uwch Dribiwnlys am ganiatâd i apelio. Er mwyn gwneud hyn, dylech gysylltu â:

Siambr Treth a Siawnsri'r Uwch Dribiwnlys /
The Tax and Chancery Chamber of the Upper Tribunal
45 Bedford Square
Llundain/London
WC1B 3DN

www.justice.gov.uk/tribunals/tax-and-chancery-upper-tribunal

6. Trosglwyddo achosion i'r Uwch Dribiwnlys

Caiff Llywydd Siambr Reoleiddio Gyffredinol y Tribiwnlys roi cyfarwyddyd unrhyw bryd, gyda chaniatâd Llywydd Siambr Dreth yr Uwch Dribiwnlys, y dylid trosglwyddo achos, neu unrhyw ran ohono i'r Siambr honno o'r Uwch Dribiwnlys gan ddweud mai yno y dylid penderfynu ynglŷn â'r achos.

Os bydd yr achos yn codi materion cymhleth neu anghyffredin, fe gaiff y Tribiwnlys, ar ôl ymgynghori â'r partïon, gyfeirio achos at Lywydd y Siambr, gan ofyn iddo ystyried trosglwyddo'r achos i'r Uwch Dribiwnlys.

7. Sylwadau a chwynion

Os bydd gennych sylw neu gŵyn am y gwasanaeth a gawsoch gan Dîm y Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau), cysylltwch â Rheolwr y Tribiwnlys:

Rheolwr y Tîm / Team Manager
Y Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau) / First-tier Tribunal (Charity)
GLITEM / HMCTS
Blwch Post / PO Box 9300
Caerlŷr/Leicester
L31 8DJ

Os byddwch am fynd â'r mater ymhellach, cysylltwch â:

Rheolwr y Ganolfan / Centre Manager
GLITEM / HMCTS
Blwch Post / PO Box 9300
Caerlŷr/Leicester
LE1 8DJ

Mae taflen gwyno Gwasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd EM **'EX343: Rydw i eisiau cwyno - beth ddylwn i ei wneud?'** ar gael ar wefan Gwasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd EM yn www.justice.gov.uk/contacts/hmcts.

Cofiwch: Ni all Rheolwr y Tribiwnlys na'r Uned Gwasanaeth i Gwsmeriaid ddelio â chwynion ynglŷn â phenderfyniadau barnwrol. Os ydych chi'n anfon ar y penderfyniad terfynol ar ôl gwranddo'ch achos, yr unig lwybr sydd ar agor ichi yw gofyn i'r Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau) adolygu ei benderfyniad neu ofyn am ganiatâd i wneud cais i apelio i'r Uwch Dribiwnlys ar bwynt cyfreithiol.

9. Manylion cysylltu defnyddiol

Cyfeiriad tîm gweinyddol y Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau) yw:

Gwasanaeth Llysoedd a Thribiwnlysoedd EM / HM Courts & Tribunals Service
Blwch Post / PO Box 9300
Caerlŷr/Leicester
LE1 8DJ

Ffôn: 0300 123 4504

Ffacs: 0116 249 4253

Ebost: grc.charity@hmcts.gsi.gov.uk

Cysylltwch â'r Tribiwnlys ar y rhif uchod os byddwch chi am drafod agweddau ar eich achos.

Gwefan: www.justice.gov.uk/tribunals/charity

Mae gwybodaeth ddefnyddiol am weithdrefnau'r Tribiwnlys, y Ddeddf berthnasol, y Rheolau a'r prif ffurflenni ar gyfer cychwyn achos ar gael ar y wefan.

10. Deddfau Seneddol ac Offerynnau Statudol

Deddfau Seneddol sy'n rhoi awdurdodaeth i'r Tribiwnlys Elusennau:

Deddf Elusennau 2006

Deddf Tribiwnlysoedd, Llysoedd a Gorfodaeth 2007

Gorchymyn Trosglwyddo

Offerynnau Statudol:

Rheolau Gweithdrefn y Tribiwnlysoedd (y Tribiwnlys Haen Gyntaf) Siambr

Reoleiddio Gyffredinol) 2009

Gorchymyn cychwyn

8. Geirfa

Deddf: Cyfraith, ar ffurf Deddf Seneddol; statud a basiwyd gan ddau Dŷ'r Senedd ac a gadarnhawyd drwy gydsyniad brenhinol.

Apelydd: rhywun sy'n apelio neu'n gwneud cais am adolygiad, naill ai drwy fod ganddo'r hawl i apelio, neu iddo gael caniatâd i apelio.

Twrnai Cyffredinol: gwarchodwr cyfansoddiadol elusennau.

Ceisydd: rhywun sy'n ceisio caniatâd i ddod ag apêl gerbron yr Uwch Dribiwnlys yn erbyn penderfyniad gan y Tribiwnlys Haen Gyntaf (Elusennau).

Ymateb y Comisiwn: datganiad a gyflwynir dan reolau'r Siambr Reoleiddio Gyffredinol sy'n egluro sail achos y comisiynydd.

Mater Rhagarweiniol: mater y gorchmynnir i'r Tribiwnlys ei wrando cyn iddo wrando'r prif fater oherwydd yr ystyrir ei fod yn effeithio'n sylweddol ar ganlyniad yr achos.

Cyfeirio: yw pan fydd y Comisiwn Elusennau neu'r Twrnai Cyffredinol yn cyfeirio cwestiwn sy'n ymwneud naill ai â gweithredu Cyfraith Elusennau neu â'r ffordd y'i rhoddir ar waith.

Cynrychiolydd: Rhywun a enwebir gan yr apelydd, y ceisydd neu'r atebydd i'w gynrychioli yn ystod achos Tribiwnlys.

Cyfeiriwr: Rhywun sy'n cyfeirio achos at y Tribiwnlys, sef naill ai'r Comisiwn Elusennau neu'r Twrnai Cyffredinol.

Ateb: datganiad apelydd a gyflwynir ar ôl yr Ymateb dan reolau'r Siambr Reoleiddio Gyffredinol.

Atebydd: rhywun sy'n cyflwyno rhybudd o fwriad i ymateb i apêl, cais neu gyfeiriad.

Offeryn Statudol: dogfen a gyhoeddir gan yr awdurdod dirprwyedig (un o Weinidogion neu bwyllgorau'r Llywodraeth fel rheol) a enwir mewn Deddf Seneddol sy'n effeithio ar sut mae'r Deddf wreiddiol yn gweithio.

Pwerau statudol: pwerau cyfreithiol sy'n deillio o'r statudau, h.y. Deddfau Seneddol